

Av dr. Wergeland's dagbok.

1/5.-45. På kontoret fikk vi melding om at det var skjedd en større eksplosjonsulykke i Karasjokk. Ingen viste noe om legeforsholdene deroppe, men da det ble opplyst at det var 18 døde, forstod vi at kirurg var ønskelig. Det ble diskutert frem og tilbake hvem ten skulle sende - og ble enige om at en stork måtte kunne ta Alvik eller Tornoe frem til assistanse fra Finse resp. Voss. I midlertid kom det beskjed om at en svensk kirurg hadde tilbudt seg å reise fra Boden og droppe i fallskjerm i Karasjokk.

2/5. Ved $\frac{1}{2}$ 10 tiden kom CS og fortalte at kapt. Rørholt hadde ringt fra Flakén. Den svenske kirurgen hadde ikke hoppet ned i det det ble signalert fra bakken at det ikke var nødvendig. Om morgen kom telegram fra Björnson at kirurg og øyenspesialist var nødvendig. - 4 nye døde om natten. Balchen hadde tilbudt fly for å hente disse i Stockholm og fly dem frem, men de måtte droppes fra fallskjerm. Dr. Christiansen, som var kommet fra Malmö samme dag for å gå i gang med mobilisering av sitt feltsykehus, ble utsett, sammen med søster Ella Krogh på Bagghöle. Øyenspesialisten kunne ikke fremskaffes. I midlertid hadde dr. Chr. betenkeligheter, og jeg ble tilkalt for å diskutere andre muligheter. Etter kort diskusjon ble vi enige om at jeg skulle dra og telegraferer klar beskjed om tilstanden og landingsmuligheter for fly. Vi satte i sving med å skaffe utstyr - først på St. Eriks sykehus, hvor ermann sa: Versågod, ta hva dere vil - og så hos Matt och Bag som ble forbauset over å bli forstyrret i lunsjen, men etterhvert skaffet det vi ba om. Da utstyret endelig var klart kl. 17 var det stablet sammen et helt feltsykehus bortsett fra røntgen og telter, 15 senger. - Søster Ella var bedt om å møte på Sundsvall flyplass kl. 16. Helga hentet mine toilettaker - og iført almindelig dress og med noen kirurgiske lærebøker, fulgt av HFF, Wilh. Loen. og dr. Chr. dro vi til Bromma. Der slapp vi ikke inn, vi hadde ingen legitimasjon, men etter diverse telefoneringer i Øst og vest fikk vi alle lov til å passere. Inne i ventesalen satt 8 - 10 yankees og dro seg i stolene, de hadde fått beskjed om å være startklare kl. 14, og nå var den 16. Så bar det til værs, og flyturen nordover begynte. Kl. 20 tok vi opp søster Ella som ikke ante noe om hva sakene gjaldt. Jeg nevnte at det til å begynne med hadde vært tale om fallskjerm drop, men at en av amerikanene hadde sagt det var blitt ordnet på annen måte. Forøvrig var hun ikke riktig frisk - kvalm og uvel, angivelig etter matforgiftning. Vomitus et par ganger, men ikke tale om å forsøke å klage. Kl. 21⁴⁰ landet vi på Kalak, hvor fenrik Johansen straks gikk i gang med å pakke om utstyret i fallskjermkasser, mens vi fikk oss mat i messen. Søster Ella gikk å la seg litt, jeg var nede og tilså innpakningen, og fikk deretter på meg uniform og drop-habitt, anorakk, hvite bukser og pelslue. Kaptein Rørholt gjennomgikk ganske kort teknikken ved uthopp, resten skulle han fortelle oss i flyet.

Både han og en rekke andre som forlengst hadde "hoppet" forsikret at det bare var en fornøyelse. Ingen av disse var fysisk noe bedre utrustet enn meg, så jeg regnet som så at hva de kunne klare skulle jeg også påta meg. Det som bekymret meg litt var dette med å utløse skjermen i rette øyeblikk, men jeg ble fort beroliget med at utløsningen var automatisk og 100% sikker. At en Englandslege dagen i forveien fortalte at de i England hadde 10% ankelbrudd ved enkelte øvelser, og at general Hansteen hadde fått fract. columnae, og en annen fract. basis cranii etter hoppet bekymret meg egentlig ikke.

3/5.

3/5.Kl.0100 bar det avgårde. Flyturen forbi Haparanda, Torneå, opp gjennom Finlands temmelige ensformige skog, vann, skog, vann. Etter vel 1 times tur ble jorden dekket av tett tåke, og kl. litt før 4 merket jeg at vi var snudd. Noen dropping kunne ikke komme på tale, og kl. 0600 var vi tilbake igjen i Kalax. 4 timers søvn, frokost på sengen. Kapt. Rörholdt fortalte at Carl hadde meldt sin ankomst og at han tenkte å være med på neste tur. I ventetiden viste Rörholdt oss et nydelig fallskjermshopp - det så meget lett og liketil ut. - Kl. 1200 kom "Storekal", og kl. 13³⁰ bar det påny i vei. Etterhvert så det ut til å bli gøtt igjen, og Rörholdt bebudet at vi muligens måtte snu påny, men så kom han tilbake og sa at det så bra ut og ba søster Ella og meg gjøre seg klare. Storekal var veldig lysten på å hoppe han også, men vi ble enige om at han skulle anvende signal fra meg om det var tilfelle som jeg ikke kunne klare. Jeg skulle få en halvtime på denne undersøkelse, mens flyet dro en tripp oppom Skoganvarre. Med radio og marksignaler skulle vi underrette flyet - hvis han var ønsket skulle vi legge ut gutter i V-form på snøen, hvis ikke T - hvilket som huskeregel ble utlagt som henholdsvis "velkommen" og "tilhelvede". Kaptein Rörholdt hadde medbrakt en spesialist i hopp som skulle droppes først så vi kunne få se hvordan det gikk til - undervisningen var blitt sporadisk og overfladisk (syntes vi) da det så ut til at vi måtte snu. Men nå hadde han bare 3 fallskjerner, og hvis Kal skulle hoppe måtte han ha dem 3dje. Derfor måtte jeg hoppe først. Før vi visste ordet av det så vi Karasjøkk kirke på en tange i elven under oss, en masse ruiner og en del mennesker her og der. - Jeg fikk ordre om å være klar, døren ble åpnet, automatutløseren festet og stod i døren ferdig til hopp. Det var en eiendommelig følelse, - ikke nervøsitet, men nærmest spendt forventning, noe av den samme følelse som på toppen av fartsstilladset på en hoppbakke, eller på toppen av et fjeld i det du setter utfor. Først en "aresrunde" så skulle der hoppes - men intet signal kom, og vi gikk en runde til. Et rødt lys blusset opp like ved døråpningen, deretter et grønt, så hørtes Rörholdt rope: "Go", og jeg fikk det avtalte dult i siden. Jeg sprang ut, og ble møtt av en susende vind som blåste beina unda meg så jeg lå skrått i luften og så opp i himmelen. En litt fast stramning i skuldrene - og så foldet den brune silken seg ut i en nydelig paraply, og jeg hadde inntrykk av å sitte stille i luften. Det var fin utsikt, jeg så mennesker samles på elve..... ved kirken - men hadde fått beskjed om å se ned hele tiden så ikke jorden uforvarende skulle slå meg under støvlesålene. Selve landingen i en fot snø,

bløtt og behagelig ut n antydning til trykk. -

Søster Ella kom i neste runde, stram og strunk som en grenader i utspranget. Hun hadde hele veien vært sjösyk og kastet sterkt opp etterat jeg var sprunget ut, men hoppet som en helt.

Den förste som mötte meg var löytnant Linea som mötte meg med et hjertelig: "Gomowi Wergeland - det var det eg vissta det måtte ein normann til".

Det viste seg at de hadde ventet at svensken skulle hoppet ned, og var ikke klar over at signalene var feil lagt ut. Sambandsmannen fortalte senere at han var blitt i tvil om hvordan avtalen var og hadde altså gjettet feil.

Jeg fikk låne Lineas ski, og løp over elven for å finne eventuelle leger eller de sårede for å kunne signalere til Kal. På strandbredden ble jeg mött av "Det er jo Wergeland" - det viste seg å være søster Aud og Else Marie Lundby - som var kommet dagen i forveien etter 16 timers marsj fra Skoganvarre sammen med Björnson og Aarsvold. Sammen med distriktslege Nordberg(?) hadde de revidert og stelt med noen av pasientene, og en lå på operasjonsbordet for å få gjort cystostomi da de hørte flyet.

Björnson sa at det var absolutt påkrevet at Semb kom ned - og vi la straks ut V. tegn. I midlertid var de deroppe begyndt å sende utstyret i hode på oss - det dalte nydelig omkring i sneen på andre siden av elven. Deretter drog de nordover - til Skoganvarre. En radio som ble droppet ble rigget opp, og da flyet kom tilbake, fikk de beskjeden både visuelt og auditivt. Kaptein Hörholt hadde tydelig skrupler med å sende ham ned, for han spurte inngående om hva slags kasus det var o.s.v..

Vi trodde så smått at det var Kal som hadde fått skrupler, men det viste seg å være feil - og kort etter svevet han over hodet på oss. Han pendlet sterkt og en stund så det ut til at han skulle lande på magen, men det gled over. Alle de sårede var brakt inn i Karasjøkk kirke, som var det eneste hus tyskerne ikke hadde brent. Ellers stod det bare igjen en flaggstang, brent på den ene siden, men ellers hel. Før ulykken hendte hadde kirken vært brukt som landhandel med svære matvarelagre i krokene og på galleriene - forsyningsnemdas lager. Lageret lå fremdeles, men nå lå de 9 sårede i hovedskipet med et avdelt operasjonsrum i det ene sideskipet. - Det var en eiendommelig stemning over den nedbrente bygd i Ödemarken med sine ruinhauger og minevarselplakater, og så den ene lille kirken, som plutselig ved et dropp fra himmelen såod der som et felt-sykehus med godt utstyr og en försteklasses kirurg. I en fart ble det gjort i stand til operasjoner, pasientene ble sortert etter prioritet og operasjonene begyndte. Det ble ikke så meget egentlige operasjoner, latenstiden for infeksjon var langt overskredet og de fleste sår syntes infiserte.

En mann med sönderskußt genitalia og uretrafistel ble först behandlet - cystostomi med kateter. Dårlig belysning, ingen adrenalin i 1% novokain og en uklar pasient med dårlige ~~xxxxx~~ vener for evipan-narkose gjorde arbeidet vanskelig - men det gikk fint allikevel. Storekal viste en for en stor-kirurg uvanlig tålmodighet med både assistent og søster - skjönt søster Ella var det forresten ingen grunn til å klage på - hun arbeidet sikkert og saklig som om hun stod på Røde Kors i Oslo. På galleriet som løp i vinkel over

Militærhistorisk Samling - Gausdal

operasjonsbordet hang bataljonens 5 medicinere som interesserte tilskuere, den ene fungerte samtidig som fordeler av belysningen ved hjelp av en sprittlampe i en ståltråd. Sykebærerne fra sanitetstroppen fungerte dels som sykebærere, dels som tilskuere.

Etter cystostomien kom en komplisert overarmsfraktur som ble revidert og gipset med kroppsgips. Kirkens salmetavle ble benyttet som gipsbord, døpefonten som vaskestativ (alteret var apotek, mens prekestolen var lagerplass for sjokolade, karameller etc. for pasientene).

Deretter fulgte revisjon av alle de 8ienskadede, i alt 6 mann, 5 med perforasjonsskader (hvorav 1 dobbelsidig).

4/5.

kl. 0600 var det første oversiktsarbeide over, og vi kunne gå til sengs. En velvillig dame hadde overlatt sin villa til Cal og meg - den var bygget opp av finer og kassebord på ruinene av et gammelt hus, og 2 x 3 m. stor. Gvn, divan, kjøkkenbenk, renskinn på gulvet. Våre amerikanske soveposer var fremragende og bidrog til en velfortjent søvn.

Dagen gikk med revisjon av de sårede, i gangsetting av nøyaktig journalopptagelse i 3 eksemplarer. Sykestuen ble døpt: "Karasjøkk feltkirurgiske enhet".. Hørselen ble prøvet på samtlige pasienter og viste seg å være nedsatt til hviskestemme < 2 m. Senere inspeksjon av membr. tymp. avslørte store perforasjoner på samtlige ører.

Der ble sendt nøyaktige beskrivelser av situasjonen til militærattacheen med anmodning om forcering av evakueringen, men radioforbindelsen var meget dårlig og særlig om aftenen, så vi varaaidri sikre om det ville komme noen.

Alle pasienter ble i midlertid gjort transportdyktige, landingsplass på isen rekognosert og nøyaktig oppmålt og merket.-Besøkte ulykkesstedet.

Våre venner fra Kalax var oppe og droppet 29 kalli matvarer. Om aftenen besøkte vi major Andersen, kaptein Bånevold og kapte. Bach i deres bunker, fikk kaffe, likør, konfekt og amerikanske sigaretter.